

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.07.1996, sp. zn. 8 To 25/96, ECLI:CZ:VSPH:1996:8.TO.25.1996.1

Číslo: 6/1998

Právní věta: Jestliže obviněný a poškozený se dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého jako způsobu společného dobrovolného ukončení života, potom dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák., nikoli znaky trestného činu účasti na sebevraždě podle § 230 tr. zák. Uvedené okolnosti činu, zejména svolení poškozeného, mohou v konkrétním případě mít význačný vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a spolu s dalšími okolnostmi svědčícími ve prospěch obviněného být důvodem pro použití ustanovení § 40 odst. 1 tr. zák. o mimořádném snížení trestu odnětí svobody.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 17.07.1996

Spisová značka: 8 To 25/96

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Účast na sebevraždě

Předpisy: 140/1961 Sb. § 40 odst. 1
§219 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K odvolání obžalovaného J. B. F. G. Vrchní soud v Praze zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 3. 1996 sp. zn. 43 T 16/94 ve výroku o trestu odnětí svobody a sám rozhodl tak, že obžalovanému uložil podle § 219 odst. 1 tr. zák., za použití § 40 odst. 1 tr. zák., trest odnětí svobody v trvání šesti let.)*

Z odůvodnění:

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 25. 11. 1994 sp. zn. 43 T 16/94 byl obžalovaný J. B.F. G. uznán vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. Tohoto skutku se podle výroku napadeného rozsudku dopustil tím, že dne 6. 1. 1994 kolem 05.00 hod. v pronajatém bytě v Praze 3 nejprve přetětím tepny levého zápěstí a posléze bodnou ranou zasazenou dýkou o délce čepele 18 cm do levé části hrudníku, která zasáhla levé plíce a měla za následek vykrvácení, usmrtil poškozenou L. V.

Za to mu byl tímto rozsudkem uložen podle § 219 odst. 1 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání třinácti let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. d) tr. zák. zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Dále mu byl podle § 57 tr. zák. uložen trest vyhoštění a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí zajištěných dýk.

Z podnětu odvolání obžalovaného Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 25. 10. 1995 sp. zn. 8 To 20/95 tento rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. v celém rozsahu zrušil a věc podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Hlavní výhrady odvolacího soudu směřovaly proti napadenému rozsudku, jehož výrok nebyl v souladu s ustanovením § 120 odst. 3 tr. ř. a odůvodnění neodpovídalo ustanovení § 125 tr. ř. Soudu prvního stupně vytkl, že se nevypořádal bezezbytku s obhajobou obžalovaného a jeho skutková zjištění zůstala neúplná zejména proto, že se nezabýval motivem činu obžalovaného a dále otázkou, zda se činu dopustil se souhlasem poškozené či bez něj. Pochybení spatřoval odvolací soud i v tom, že některá skutková zjištění v odůvodnění napadeného rozsudku byla formulovaná pouze jako pravděpodobná. Soudu prvního stupně dále uložil vážit pečlivě i stupeň nebezpečnosti jednání obžalovaného pro společnost a brát přitom zřetel i na skutečnost, zda sám obžalovaný sebevraždu toliko demonstroval či ji hodlal vážně realizovat.

Městský soud v Praze po projednání věci v hlavním líčení uznal obžalovaného rozsudkem ze dne 21. 3. 1996 sp. zn. 43 T 16/94 opět vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák.

Čin obžalovaného však byl ve skutkové větě tohoto rozsudku popsán mnohem podrobněji, a to tak, že nejméně od září 1993 v Praze i jinde pod vlivem zhoršujících se komplikací spojených s onemocněním úplavicí cukrovou a zmenšujícího se finančního zdroje počal přemlouvat L. V., se kterou žil, aby s ním spáchala sebevraždu, a k realizaci tohoto záměru přistoupili dne 5. 1. 1994 ve večerních hodinách v pronajatém bytě v Praze 3, když si nejprve vzájemně aplikovali injekčně přesně nezjištěné množství inzulínu, v kratším časovém odstupu si pak vzájemně poranili žíly na zápěstí levých rukou jejich pořežáním, které však u obžalovaného bylo povrchové a nemělo charakter ublížení na zdraví, zatímco poškozené byla přefata tepna a přerézány šlachy, což ale nevedlo ke smrti žádného z nich, a kolem 05.00 hod. dne 6. 1. 1994 obžalovaný s úmyslem poškozenou zabít použil oboustrannou dýku „stiletto“ o délce čepele 18 cm, kterou jí bodl do levé strany hrudníku, a tato rána, která zasáhla lalok levé plíce a způsobila zakrvácení dutiny hrudní, měla za následek její smrt, po které si obžalovaný způsobil bodnou ránu v krajině břišní s poraněním kliček tenkého střeva, které však nemělo fatální následek.

Za to byl obžalovanému uložen podle § 219 odst. 1 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání třinácti roků, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. nyní zařazen do věznice s ostrahou. Shodně jako v původním rozsudku mu byl dále uložen podle § 57 tr. zák. trest vyhoštění a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí obou zajištěných dýk.

Proti tomuto rozsudku podal obžalovaný ihned po jeho vyhlášení odvolání, které vzápětí prostřednictvím svého obhájce písemně odůvodnil.

V jeho úvodu zmínil, že s ohledem na právní názor odvolacího soudu nenamítá nesprávnost použití právní kvalifikace, domnívá se však, že jsou dány podmínky pro mimořádné snížení uloženého trestu odnětí svobody. V tomto ohledu poukázal především na nižší míru jeho zavinění, na skutečnost, že šlo o společné rozhodnutí jeho i poškozené spáchat sebevraždu, jakož i na pozitivní charakteristiku své osobnosti. V rámci závěrečného návrhu v průběhu veřejného zasedání před odvolacím soudem navíc zdůraznil, že nejde o klasický kriminální delikt, a navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu a nově mu uložil trest odnětí svobody, za použití § 40 odst. 1 tr. zák., asi v polovině nynější výměry trestu se zařazením do věznice s mírnějším výchovným režimem.

Vrchní soud v Praze z podnětu odvolání obžalovaného přezkoumal napadený rozsudek v mezích ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř., tj. jak zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, tak správnost postupu řízení, které mu předcházelo. Dospěl přitom k závěru, že odvolání obžalovaného je důvodné, když přihlédl i k některým vadám v odvolání výslovně nevytýkaným.

Pokud jde o řízení předcházející napadenému rozsudku, lze konstatovat, že soud prvního stupně postupoval po zrušení původního rozsudku odvolacím soudem v souladu s ustanovením § 264 odst. 1 tr. ř., doplnil dokazování v intencích pokynů odvolacího soudu vyžádáním lékařské zprávy o aktuálním zdravotním stavu obžalovaného a v nyní přezkoumávaném rozsudku se zaměřil na okolnosti, které při původním projednání věci pominul.

Již srovnáním původního a nynějšího výroku rozsudku soudu prvního stupně je patrné, že ve skutkových zjištěních Městského soudu v Praze došlo k nezanedbatelnému posunu. Nově se ve výroku objevil popis motivace činu obžalovaného (záměr spáchat spolu s poškozenou společně sebevraždu), přičemž popis jednání obžalovaného byl rozšířen i na jednání, které bodnutí poškozené přecházelo (pokus o sebevraždu injekční aplikací zvýšené dávky inzulinu), a jednání, které bezpro I středně následovalo (pokus obžalovaného spáchat sebevraždu zasazením si bodné rány do břicha). Podle názoru odvolacího soudu měl popis skutku obsahovat i výzvu poškozené „udělej něco“, a na tento popud obžalovaný poškozenou bodl (tato jeho obhajoba vyvrácena nebyla, což soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí v podstatě akceptuje, když cituje výpověď obžalovaného, aniž by byly v této souvislosti či v následujících partiích rozsudku uváděny argumenty toto jeho tvrzení vyvracející). Protože však z popisu skutku ve výroku je zcela zřejmé, že obžalovaný poškozenou bodl v souladu s jejím úmyslem spáchat sebevraždu, neshledal odvolací soud důvod rušit výrok o vině jen proto, aby jej doplnil o dílčí skutkové zjištění týkající se zmíněné výzvy, která navíc svým obsahem nevyznívá zcela jednoznačně.

Lze konstatovat, že soud prvního stupně se v nyní přezkoumávaném rozsudku vyvaroval formulací neurčitého charakteru, které mu byly vytýkány odvolacím soudem při původním přezkoumání věci a odůvodnění nynějšího rozsudku již respektovalo požadavky uvedené v ustanovení § 125 tr. ř.

Vrchní soud v Praze, jak to již ostatně konstatoval ve svém usnesení ze dne 25. 10. 1995, se zcela ztotožňuje s tím, že jednání obžalovaného vykazuje znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák., a nikoliv znaky skutkové podstaty trestného činu účasti na sebevraždě podle § 230 tr. zák. Podle § 230 odst. 1 tr. zák. se takového trestného činu dopustí ten, kdo jiného k sebevraždě pohne nebo kdo jinému k sebevraždě pomáhá.

Bližší výklad obou pojmů trestní zákon nepodává. Podle soudní praxe se za pohnutí považuje každé takové úmyslné jednání, které je způsobilé v druhé osobě vzbudit rozhodnutí spáchat sebevraždu. V projednávaném případě připadalo v úvahu tak posoudit jednání samotnému činu předcházející, žádný z provedených důkazů však nesvědčil pro závěry, že by obžalovaný poškozenou přemlouval, aby jej v jeho záměru spáchat sebevraždu následovala. Z provedených důkazů plyne, že k tomuto záměru dospěla poškozená sama pod vlivem vztahu k obžalovanému a svou neschopností představit si do budoucna alternativu takového vztahu. Obžalovaný jí sice její záměr zemřít s ním evidentně nijak důrazněji nevymlouval, nebylo však prokázáno, že by ji k tomuto záměru pohnul.

Pojem pomoci k sebevraždě je soudní praxí vykládán obdobně jako pomoc definovaná v ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. (tj. opatření prostředků, odstranění překážek, rada, utvrzování v předsevzetí, slib přispět po trestném činu). V projednávaném případě však jednání obžalovaného meze pomoci jednoznačně přesáhlo. Obžalovaný totiž poškozenou usmrtil sám tím, že ji, byl s jejím souhlasem a na podkladě její výzvy, zasadil nožem bodnou ránu do levé strany hrudníku. Byl to tedy obžalovaný, kdo naplnil skutkovou podstatu trestného činu vraždy, a to úmyslné usmrcení jiného podle § 219 odst. 1 tr. zák. Fakt, že se tak stalo se svolením poškozené, jej nezbavoval trestní

odpovědnosti, neboť svolení poškozeného může mít takový dopad jen v těch případech, kdy poškozený napadeným a zákonem jinak chráněným zájmem plně disponuje (např. není možná krádež věci se svolením jejího majitele). V případě trestných činů proti životu však právní nauka shodně se soudní praxí i nadále zastává shodný názor, že zájem společnosti na ochraně lidského života je tak významný, že jednání osoby, která usmrtí jiného s jeho svolením, musí být postižitelné a vykazuje tudíž formální znaky trestného činu vraždy. Odvolací soud vyzdvihuje, že v každém takovém případě je nutno velice pečlivě vážit naplnění materiálního znaku trestného činu, tj. stupně nebezpečnosti takového činu pro společnost. Právě konkrétní průvodní okolnosti charakterizující osobu, která dala svolení se svým usmrcením, důvod, proč tak učinila, pohnutky osoby, která jejímu přání vyhověla, jakož i její vztah k poškozené osobě a způsob realizace činu, mohou vést v konkrétním případě k výraznému snížení stupně nebezpečnosti projednávaného činu pro společnost. Podle míry tohoto snížení může pak vést k závěru o naplnění podmínek pro uložení trestu pod dolní hranicí zákonné trestní sazby, za použití ustanovení § 40 odst. 1 tr. zák., v krajním případě dokonce může vést k závěru, že stupeň nebezpečnosti činu je nižší, než nepatrný (§ 3 odst. 2 tr. zák.), takže není trestným činem.

V této souvislosti odvolací soud spatřuje pochybení Městského soudu v Praze v tom, že nový rozsudek sice narozdíl od odůvodnění rozsudku původního konstatuje řadu těchto skutečností, avšak při úvaze o stupni nebezpečnosti činu obžalovaného pro společnost a potom při ukládání trestu z jejich existence nevyvodil odpovídající závěry.

Odvolací soud proto považuje za nutné znovu zdůraznit, že byť jednání obžalovaného naplňovalo znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy podle §s 219 odst. 1 tr. zák., byly prokázány skutečnosti, které čin obžalovaného od obvyklých trestných činů stejného typu příkře odlišovaly. Znovu je tedy nutno zdůraznit, že obžalovaný poškozenou usmrtil s jejím svolením, na podkladě její výzvy, za situace, kdy byli oba odhodláni ke společné sebevraždě. Následek činu v podobě zmaření života mladé dívky je v daném případě nepochybně velice citelný, nelze však přehlížet, že se jednalo o dívku nadprůměrně inteligentní, která nebyla k rozhodnutí spáchat sebevraždu spolu s obžalovaným nijak nucena ani manipulována a rozhodla se k němu zcela svobodně pod vlivem citového vztahu k obžalovanému. Tomu pádně nasvědčují písemnosti z pozůstalosti poškozené. Stupeň nebezpečnosti činu (§ 3 odst. 4 tr. zák.) je dále snižován i způsobem provedení činu, když se obžalovaný i poškozená snažili zemřít nejdříve prostřednictvím injekční aplikace inzulínu, požitím farmak, přeřezáním žil a teprve poté, co tyto jejich společné pokusy zůstaly neúspěšné, přistoupil obžalovaný na podkladě žádosti poškozené k razantnějšímu jednání ve snaze dosáhnout společného záměru. Stupeň nebezpečnosti jednání obžalovaného pro společnost je nepochybně snižován i tím, že čin vyvřel ze vzájemného milostného vztahu. Obžalovaný přitom udělal vše pro to, aby vzápětí spáchal sebevraždu a byl zachráněn pouze shodou na jeho vůli nezávislých náhod, přičemž odmítání lékařské péče i stravy obžalovaným po činu dokládá, že šlo o úmysl vážně míněný. I když napadený rozsudek správně vyzdvihuje, že to byl obžalovaný, kdo měl pádnější důvod k sebevraždě, a s ohledem na svůj věk a životní zkušenosti bylo na ně, aby zaujal k záměru poškozené zemřít s ním odpovídající stanovisko. Nelze však odhlížet od poněkud jiné mentality obžalovaného podmíněné jeho národností i předchozím způsobem života, jakož i tím, že jeho schopnosti kriticky hodnotit záměr poškozené byly nutně ovlivněny jeho vztahem k ní a zejména faktorem, že sám hodlal zemřít. Ostatně rozhodujícím faktorem pro rozhodnutí poškozené spáchat sebevraždu spolu s obžalovaným (viz závěry znaleckého posudku z odvětví psychiatrie a psychologie zaměřeného na duševní stav poškozené) spočíval v tom, že ze svého subjektivního pohledu neviděla perspektivně odpovídající náhradu za vztah k obžalovanému. To bylo zaviněno jejím vztahem k rodičům a přátelům, které jí obžalovaný nemohl diktovat.

Všechny tyto okolnosti konstatované dílem soudem prvního stupně v napadeném rozsudku a dílem zmíněné shora odvolacím soudem jej vedly k závěru, že je namístě, za použití ustanovení § 40 odst. 1

tr. zák., uložení trestu pod dolní hranicí sazby § 219 odst. 1 tr. zák., neboť uložení trestu v jejím rámci (od deseti do patnácti let) se vzhledem k okolnostem případu i osobě pachatele jeví jako nepřiměřeně přísné. Shodně se soudem prvního stupně považuje odvolací soud za nutné se zmínit, že k osobě obžalovaného nebyly zjištěny výraznější negativní poznatky, možnost jeho resocializace je podle znalců dobrá, ke spáchanému činu zaujímal (odpovídající stanovisko. Ze všech těchto důvodů považoval odvolací soud za trest adekvátní všem kritériím uvedeným v ustanovení § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání šesti roků, a to s přihlédnutím k dopadu dalších ukládaných trestů vyhoštění a propadnutí věcí. Takto ukládaný trest preferuje výchovnou funkci trestu, když riziko opakování trestné činnosti se u obžalovaného jeví jako zcela nepravděpodobné a hledisko ochrany společnosti tak nutně ustupuje do pozadí.

Právě se zřetelem k pozitivnímu hodnocení osoby obžalovaného s přihlédnutím k jeho postoji k trestnímu řízení a neutěšenému zdravotnímu stavu považuje odvolací soud v jeho případě pro splnění účelu trestu za optimální režim věznice s dozorem, kam byl obžalovaný zařazen za použití § 39a odst. 3 tr. zák.

Výroky o uložení trestu vyhoštění podle § 57 tr. zák., jakož i o uložení trestu propadnutí věcí použitých k činu podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák., shledal odvolací soud v plném souladu se zákonem.

**) Poznámka redakce: Proti tomuto rozsudku podala ministryně spravedlnosti stížnost pro porušení zákona směřující proti výroku o trestu, kterou Nejvyšší soud usnesením ze dne 10. 4. 1997 sp. zn. 1 Tzn 1/97 zamítl.*